

KİTAP TANITIMI

Dr. Alper BAKACAK*

Bilâl N. ŞİMŞİR, *Lozan Günlüğü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2012.

Lozan Barış Antlaşması, Türklerin I. Dünya Savaşı sonrası İtilaf güçlerince işgal edilen ülkelerini, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde kurtardıktan sonra, Osmanlı Devleti yerine kurduğu yeni devletin uluslararası alanda meşruiyetinin onaylandığı bir antlaşma olma niteliği taşır. Ana esasları ile 90 yıldır yürürlükte olan Lozan Barış Antlaşması, birçok bilimsel çalışmaya konu olmaktadır. Bu çalışmalardan biri de Dr. Bilal Şimşir'in son kitabı *Lozan Günlüğü* adıyla Bilgi Yayınevi tarafından Kasım 2012'de yayınlanmıştır.

Bilal N. Şimşir, 38 yılını Dışişlerine vermiş Arnavutluk, Çin, Avusturya ve Güney Pasifik ülkelerinde Türkiye'nin Büyükelçisi olarak görev yapmış deneyimli bir diplomat olmakla birlikte aynı zamanda uluslararası düzeyde bir tarihçi ve araştırmacıdır. Türk Tarih Kurumu asli üyeliğine 1976'da seçilmiştir. Özellikle Türk Diploması Tarihi üzerine uzmanlaşmış ve günümüze kadar 90 cilt kitap ve 248 makale yazarak ne kadar verimli bir araştırmacı olduğunu da kanıtlamıştır. ABD, Fransa, İngiltere, Hollanda, Macaristan, Azerbaycan, Pakistan, Avustralya ve Tunus gibi ülkelerde kitapları ve makaleleri yayınlanmıştır.

Daha önce de Lozan Konferansı ile ilgili yayınları olduğunu bildiğimiz Şimşir, *Lozan Günlüğü* adlı eserinin önsözünde de belirttiği gibi bu yeni kitabında "Lozan Konferansı ve Barış sürecinin belgesel bir kronolojisi" ni, kendisine özgü akademik titizliği ile ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu inceleme yapılırken de Lozan Konferansı'nda yaşananları gün be gün belgelemek suretiyle, kesinti günlerini de içine alarak, fiilen yaklaşık 7 aya yakın süre devam etmiş olan bu dönemin, tüm detayları kitapta yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan bakıldığında Şimşir, *Lozan Günlüğü* ile birlikte, daha

* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Öğretim Görevlisi.

önce yazmış olduğu ve Türk Tarih Kurumu yayınlarından çıkmış olan *Lozan Telgrafları I ve II* adlı çalışmalarını bir nevi tamamlamaktadır.

Şimşir, daha önceki eserlerinde olduğu gibi, bu kitabında da arşiv belgeleri ışığında hareket etmeye özen göstermiştir. *Lozan Günlüğü*, büyük ölçüde, T.C. Dışişleri Bakanlığı Arşivi ve T.C. Paris Büyükelçilik Arşivleri; İngiliz, Cabinet Papers (Bakanlar Kurulu Arşivleri), Foreign Office Archives (Dışişleri Bakanlığı Arşivleri) belgelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Kitabın içeriğine göz atıldığında, önsözünden başlamak üzere ortaya koyduğu temel fikir, Lozan'ın tüm zorluklara rağmen kazanılmış bir zafer olduğu yönündedir. Okuyucular genellikle “Önsöz” kısmını okumadan kitabı okumaya yeltenirler. Ancak *Lozan Günlüğü* için bu söz konusu olmamalıdır. Çünkü 7 ila 28. sayfalar arası hayli uzun bir kısmı kapsayan “Önsöz”de Şimşir, 9 Eylül 1922’de Türk ordusunun İzmir’e girişi sonrası yaşanan İtilaf güçleri ile Ankara arasındaki gelişmeleri kendisine özgü bir içtenlik ve samimiyet ile kaleme alarak Lozan Konferansı’nın başlangıcı olan 20 Kasım 1922’ye kadar olan safhalarını aktarmıştır. Aynı zamanda başta İngiltere olmak üzere Konferansa

katılan ülkelerin içinde buldukları siyasal ortam da “Önsöz” kısmında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda “Önsöz” bir tür “Giriş” niteliği taşımaktadır.

Kitap beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 9 Eylül-19 Ekim 1922’ye kadar gün gün yaşanan gelişmeler ortaya konmuş; ikinci bölümde ise Lozan Barış Konferansı’nın 20 Kasım 1922’den, 4 Şubat 1923’e kadar süren görüşmelerin ilk safhasında yaşananlar üzerinde durulmuştur. Yazar kitabın bu bölümünde, Konferansın ilk on gününü bir alt bölüm olarak incelemiştir. Anlaşılmaktadır ki açılış ve hemen sonrasındaki yaşanan gelişmelerin Konferansın sonrasına ışık tutacağı düşünülerek böyle bir alt bölüme ihtiyaç duyulmuştur.

Lozan Konferansı anlaşmazlıkla sonuçlanıp 4 Şubat 1923'de ara verdikten sonra, yeniden açıldığı 22 Nisan 1923 tarihleri arasında yaşanan gelişmeler ise kitabın üçüncü bölümünü oluşturmuştur. Yazar, bu bölümde de taraflar arasında yaşanan gelişmeleri yine mukayeseli ve arşiv belgelerine dayalı olarak ortaya koymaya çalışmıştır. Kitabın dördüncü bölümü ise Konferansın ikinci kez başlaması ile 24 Temmuz 1923'de antlaşmanın imzalanmasına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Ancak bu bölüm Lozan Antlaşması'nın imzalanması ile bitmemektedir. *Lozan Günlüğü* kitabının değerli bir yanı da burada gizlidir. Çünkü Şimşir, Lozan Konferansı esnasında Türk-Amerikan Antlaşması'nın imzalanmasını da bu bölüme bağlı bir alt bölüm olarak incelemiştir.

Kitabın beşinci ve son bölümünde Lozan'ın yürürlüğe girmesi sonrası ile Ekim 1923'e kadar olan dönemde yaşananların irdelendiği görülmektedir. Bu bölüm bir nevi kitabın sonuç kısmı olarak görülebilir. Yazar, Ekim 1923'e kadar Lozan'ın uygulamalarının nasıl geliştiğini bu bölümde incelemiştir. Bölümün son kısmına da Mustafa Kemal Atatürk'ün 1927 tarihli Nutuk'unda yer alan Lozan değerlendirmesi ve yine 1968 tarihli İnönü'nün Bilgi Yayınevi'nden çıkan *Hatıralar*'ına atfen Lozan üzerine yaptıkları değerlendirmeleri de ilave edilmiştir. Yazarın kendi notu olarak ise şu ifadeyi kullandığı görülür: "Evet, Lozan Antlaşması'nın esasları, imzalanmasından 45 yıl sonra olduğu gibi 90 yıl sonra da hâlâ yaşamaktadır" (s. 670).

Artık kitabın sonuna gelindiği zannedilirken Şimşir, *Lozan Günlüğü* kitabının okuyucusuna pek de alışık olunmayan şekilde bir kolaylık da düşünmüş, "Kaynakça"dan hemen sonra, 677-717 sayfaları arasında, "İçindekilerin Analitik Dökümü" adı altında, Konferans esnasında gün be gün yaşananları kısa başlıklar halinde kronolojik olarak ortaya koyan, detaylı okuma yapamayanlar için kitabın özeti niteliğini taşıyan bir bölüme de yer vermiştir.

Yukarıda temel özellikleri üzerinde durmaya çalıştığımız "Lozan Günlüğü", Lozan Konferansı'nın öncesi ve sonrası ile yaşananları detaylı

biçimde ortaya koyması açısından konu ile ilgilenen araştırmacıların temel bir kaynağı olma özelliğini içinde barındırmaktadır. Akademik manada arşiv belgeleri ile bilimsel kriterlere son derece hassas şekilde uyulmasına karşın, okuyucuların akıcı şekilde okuyabileceği, yalın bir dil kullanılarak yazılmıştır. Bu özelliği ile “*Lozan Günlüğü*”nün popüler okuma yapan okuyuculara hitap edebilen bir niteliğe de sahip olduğunu söylemek yerinde olacaktır.